

Dündar beg

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar
написано kitapcy | 23 января, 2025
Dündar beg TARYHY ŞAHSYÝETLER -5:

► DÜNDAR BEG

Dündar beg – Süleymanşanyň körpe ogly, Ärtogrul gazynyň jigisi, Osman Gazynyň agasydyr. Bäş sezon dowam eden «Direliş. Ärtogrul» teleserialynda Dündar begiň ýaşlygyny Batuhan Karajakaýa janlandyrdy. «Direliş. Ärtogrulyň» dowamy hökmünde täze başlanan «Gurulyş. Osman» teleserialynda bolsa onuň keşbini türk aktýory Ragip Sawaş janlandyrýar. Taryhda Dündar begiň ölümü dürlü-dürlü görnüşde rowaýat edilýänem bolsa, onuň öldürilendigi häzirlıkce hakykata iň golaý çaklamadır.

■ Dündar beg we onuň ölümü

Süleyman şanyň ölüminden soñ gaýy boýy ikä bölünipdir. Mundan öñki makalalarymzdaky hem aýdyşymyz ýaly Gündogdy we Sungur tegin Orta Aziýa dolanypdyr. Ärtogrul beg bilen Dündar beg bolsa günbatara – Anadola tarap süýşüpdirler. Uzaga çeken göç Söwütde we Domaniçde ýerlenenson kiparlapdyr.

Ärtogrul beg ýogalandan soñ tire ýene ikä bölünipdir Tiräniň bir bölegi Dündar begiň, bir bölegi-de Osman begiň tarapyna geçipdir. Yöne Osman beg agalarynyň goldawy bilen gaýy boýunyň begligini eline alypdyr. Dündar beg hem bialaç Osman bege boýun sunmaly bolupdyr.

Dündar beg inisine boýun egmegini daşyndan bildirip durmasa-da, içinden erbet namys eden bolmaly, çünkü onuň iň uly maksady tire baştutany bolmak eken. Munuň şeýle bolandygyny taryhçy Neşri habar berýär. Neşride wakalar şeýle beýan edilýär: «Ärtogrul beg togsan üç ýaşynda bakyýete göç etdi. Ony Söwütde depin etdiler. Kimler Osmany, kimler Osmanyň emmisi (agasy) Dündary beg saýlamak isledi. Emma gaýylar Osmany makul bilip, oňa gizlinlik bilen habar ugratdylar. Bir çukura tüýkürildi. Dündar beg halkyň içine çykanda adamlaryň Osmana bolan

söýgüsini görüp, özünüň beglikden çekilýändigini we Osman bege boýun sunýandygyny mälim etdi.

Aslynda Dündar beg Osman begiň begligine kes-kelläm garşydy. Ol amatly pursaty peýleýärdi. Hatda rowaýat edilmegine görä, Bilejikdäki, Ýarhysardaky türkmen begleriniň Osman bege garşy gurnan dildüwüşüginden-de Dündar begiň habary barmış.

Osman beg dildüwüşügi basyp ýatyransoň 1298-nji ýylda agasynyda öldüripdir...»

Başga bir rowaýat bolsa täze ýerleri eýelemek syýasatyna garşy gidendigi Dündar begiň ölümüne sebäp bolandygyny aýdýar. Sebäbi Osman beg begligi ele alansoň täze ýerleri eýelemegi yzygiderli dowam etdiripdir, ol bu syýasy ugury ýöredip, töweregini gurşap alan tekfurlara garşy jihat etmegi meýilleşdiripdir. Dündar beg muňa diňe bir garşy çykmak bilen çäklenmän, eýsem bökdencilik döretmäge çalyşypdyr. Agasyny özüne garşy howp hasaplan Osman beg bolsa ony öldürmäge mejbur bolupdyr. Tekfurlara garşy uruşmagy oňlamadyk Dündar begiň duşman bilen gizlin ýaranlygynyň hem bolaýmagy gaty ähtimal. Munuň netijesi bolsa onuň ölümüne sebäp bolupdyr.

Haýsy bolanda-da, Dündar beg Osmanly türkmen döwletiniň taryhynda häkimiýet ugrundaky özara göreşini ilkinji pidasy bolandygy hakykat.

Türkmende «Iki goçuň kellesi bir gazanda gaýnamaz» diýen meşhur aýtgy bar. Dündar begiň özünü alyp barşy Osman Gazynyň döwletli tutumlaryna, şineläp başlap Osmanly cynarynyň boý súrmegine we täze ýerleri eýelemegine pás gelçilik döredipdir. Belki-de, ony aradan aýyrmak mejburyyetinde galynmasa, taryhyň iň şanly türkmen döwleti bolan Osmanly imperiýasyndan söz açmak mümkünem bolmazdy...

Bütin bularyň tersine, «El – eli ýuwar, iki el birigip ýüzi ýuwlar» diýlen türkmen nakylyna eýerip, şahsy bähbitlerini öñe tutman il-günüň, döwletiň bähbidi bilen boluberende, belkäm, aga-ini bolup nijeme beýik işleri amala-da aşyrardylar. Ýöne näme, «şeýle bolaýýan bolsa gowy bordy...» diýenimiziň peýdasy ýok. Geçmişde häkimiýeti, il-günüň agzybirligini üpjün etmegiň hatyrasyna nijeme türkmen hökümdarlary öz doganlaryny, ogullaryny aradan aýyrmaga mejbur bolupdyrlar. Häkimiýet

ugrunda ata – ogly, ogul -atany, dogan – dogany öldüren
gezekleri az bolmandyr. Taryh munuň aky mysallaryndan doly.

@ Kitapçylar. Taryhy şahslar